

3. Bloomberg Businessweek. Roblox's Pedophile Problem: A Special Investigation into Digital Safety. *Bloomberg Media*, 2024. URL: <https://www.bloomberg.com/features/2024-roblox-pedophile-problem/> (Last accessed: 05.01.2026).

4. Guidelines on measures to ensure a high level of privacy, safety and security for minors online, pursuant to Article 28(4) of Regulation (EU) 2022/2065. *Official Journal of the European Union*. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202505519 (Last accessed: 04.01.2026).

5. Ведернікова А.О. Кримінологічна характеристика кібербулінгу та його видів. *Інформація і право*. 2021. № 3(38). С. 99-108. <http://il.ippi.org.ua/article/view/243813> (дата звернення: 11.01.2026).

6. Пилипишина І.І. Протидія кібербулінгу як забезпечення права дитини на безпеку. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2024. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/07/22.pdf> (дата звернення: 10.01.2026).

7. Практична медіаграмотність у НУШ. 5-7 класи. Навчальний посібник / за ред. Волошенюк О., Дегтярьової Г., Шаламова Р. Київ: ЦВП. 2024. 181 с. URL: https://medialiteracy.org.ua/wp-content/uploads/2024/12/Praktichna_mediagram_NUSH_5_7.pdf (дата звернення: 12.01.2026).

КІБЕРБУЛІНГ ЯК СПЕЦИФІЧНА ФОРМА КІБЕРНАСИЛЬСТВА В УЧНІВСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ПРИЧИНИ, НАСЛІДКИ, ШЛЯХИ ДОПОМОГИ

Наталя ЦУМАРСВА

Кібербулінг та онлайн-переслідування є і залишаються однією з актуальних проблем сучасного суспільства. Молодь проводить значну частину часу у гаджетах, активно користуючись соціальними мережами, де знайомиться та спілкується. Але, водночас, середовище мережі «Інтернет», соціальні мережі,

групи в месенджерах, сайти знайомств, ігрові платформи і т.д. можуть стати джерелом виникнення нового виду насильства – кібербулінгу. Попри те, що кібернасильство найбільш розповсюджене в учнівському середовищі та негативно впливає на дітей, його досі не криміналізовано.

За даними опитування ЮНІСЕФ, 67% підлітків в Україні у віці від 11 до 17 років стикалися з булінгом. Причому кожен п'ятий підліток зазнавав цькування онлайн [1]. Згідно даних аналітичного дослідження «Попередження та протидія кібербулінгу в дитячому середовищі України», проведеного представниками «ГО «Докудейз», 18,2% судових справ щодо булінгу стосуються онлайн-цькування. До того ж, досі відсутня чітка правова база, яка б регулювала відповідальність за подібні види насильства [4].

Поняття кібернасильства та кібербулінгу в науковій літературі належить до досить широкого кола досліджень, що охоплюють агресивну та насильницьку поведінку в цифровому середовищі. У низці робіт кібернасильство трактується як ширше (родове) поняття, яке включає різноманітні форми агресивної взаємодії в онлайн-просторі, зокрема погрози, переслідування, сексуальні домагання, розповсюдження персональних даних без згоди особи, шантаж тощо. Ці прояви розглядаються як складові цифрової агресії, що можуть спричиняти значну психологічну шкоду жертвам [3].

Отже, кібербулінг виділяється як окремий різновид кібернасильства, що має певні специфічні ознаки: намір завдати шкоди, регулярність агресивних дій та асиметрія влади між агресором та жертвою. Такі елементи лежать в основі класичних визначень булінгу як соціально-поведінкового феномену, які вперше були систематизовано запропоновані Даном Олвеусом у дослідженнях булінгу, де він визначається як навмисна, повторювана поведінка з дисбалансом сил між кривдником і жертвою. Ці критерії успішно адаптовані й до кібербулінгу, що підкреслює його спорідненість із загальним феноменом булінгу, хоча й реалізується через цифрові засоби комунікації [6].

У рамках кримінологічної та психологічної парадигм кібербулінг в учнівському середовищі є цілеспрямованою агресією, що здійснюється за

допомогою електронних засобів зв'язку та повторюється з наміром принизити або нашкодити особі, яка не може ефективно захиститися від таких дій. Це визначення узгоджується з широким консенсусом у літературі про те, що кібербулінг повинен розглядатися як підкатегорія булінгу в цифровому середовищі.

Основними причинами кібербулінгу в учнівському середовищі є:

- бажання агресора почуватися сильнішим за інших;
- прагнення до популярності будь-якою ціною;
- низька самооцінка та прагнення самоствердитися;
- відсутність усвідомлення у дитини щодо завданої шкоди;
- недостатній рівень емпатії та співчуття [5, с. 292].

За нашими спостереженнями, коли дитина стає жертвою кібербулінгу, вона може відчувати, що опинилася в пастці: атаки можуть виникати всюди, навіть у межах власної домівки, де безпеки очікується найбільше. Таке цькування може мати серйозні тривалі наслідки на здоров'я та розвиток дитини:

- психологічні: поява тривожності, збентеження, злість;
- емоційні: відчуття сорому, втрата інтересу до улюблених занять, зміни настрою, емоційні розлади;
- фізичні: постійна втома через нестачу сну, болі в голові чи животі;
- поведінкові: виникнення думок про деструктивну поведінку чи самопошкодження.

Діти, які стали постраждалими від кібербулінгу часто приховують це через ряд причин:

1. Страх помсти.

Багато дітей вважають, що повідомлення про булера не дасть результату, вони бояться, що ситуація лише погіршиться, а знущання посиляться. Навіть якщо вони звертаються до дорослих, це часто супроводжується проханням зберегти все в таємниці та не втручатися.

2. Низька самооцінка.

Самокритичність і невпевненість у собі примушують деяких дітей думати, що вони «заслужують» на знущання. Це прийняття поганого ставлення знижує їхню готовність до захисту.

3. Нездатність розпізнати кібербулінг.

На відміну від фізичних знущань, кібербулінг менш очевидний. Діти іноді навіть не усвідомлюють, що стали жертвами цькування в онлайн-просторі.

4. Сумніви у допомозі дорослих.

Незважаючи на численні зусилля щодо протидії кібербулінгу, багато дітей переконані, що дорослі не здатні їм допомогти. А з віком впевненість у тому, що звернення за допомогою є ефективним, лише слабшає.

5. Невідомість щодо алгоритму дій.

Оскільки кібербулінг часто здійснюється анонімно, жертви сумніваються, чи допоможуть повідомлення спинити кривдника. Діти також нерідко не розуміють, як саме і кому варто розповісти про знущання в Інтернеті.

6. Страх втратити доступ до гаджетів.

Побоювання, що дорослі заборонять користуватися телефонами чи Інтернетом, змушує багатьох дітей замовчувати проблему. Вони бояться залишитися без свого основного засобу комунікації та розваг.

Розв'язання проблеми кібербулінгу потребує конкретних дій, серед яких: збереження копій переписок, блокування кривдника в мережі, оновлення паролів або змінення номерів телефонів, а також повідомлення у кіберполіцію про випадки залякування. Необхідно захищати особисту інформацію, не розголошувати свої персональні дані, ретельно налаштовувати параметри конфіденційності та безпеки, не відкривати підозрілі посилання чи файли, отримані від невідомих осіб. При виявленні кібернасильства необхідно ретельно слідкувати за проявами агресії чи переслідування. Постійні негативні коментарі, погрози в повідомленнях або небажані контакти можуть свідчити про кібербулінг чи кіберсталкінг.

Також потрібно виховувати культуру відповідальності дітей в інтернеті, дотримуватися ввічливості у спілкуванні онлайн. Важливо вчасно виявляти та підтримувати людей, які зазнають кібернасильства, показувати їм, що вони не

V Всеукраїнська науково-практична конференція «Безпека дітей в Інтернеті: попередження, освіта, взаємодія»

залишилися самотні. Тому що наслідками кібербулінгу можуть стати не лише емоційні та поведінкові розлади, але й спроби самогубств підлітків.

Підлітки мають усвідомлювати, що не можна ігнорувати проблемний контент чи ситуації насильницького характеру, адже у багатьох випадках кібернасильство підпадає під категорію правопорушень, і компетентні органи уповноважені розслідувати такі інциденти та притягувати винуватців до відповідальності. Тому дорослі мають інформувати правоохоронців про випадки насильства, і перш за все звертатися до служби охорони правопорядку в школах. Розв'язання питань кібербулінгу повинно передбачати зберігання копій листування, блокування булерів в онлайні, зміну паролів або номерів телефонів та повідомлення в кіберполіцію про залякування.

Відповідальність за кібербулінг в Україні передбачає адміністративні штрафи (850–3400 грн) або громадські роботи (20–60 годин) за ст. 173-4 КУпАП. Якщо булінг вчиняють діти до 16 років, штраф сплачують батьки. У важких випадках (погрози, злам акаунтів, поширення інтимних фото) настає кримінальна відповідальність (до 10 років позбавлення волі) [2].

Таким чином, кібербулінг в учнівському середовищі є специфічною формою кібернасильства, що вирізняється систематичністю, технологічним посередництвом та характерною структурою взаємодії, але не охоплює всі можливі прояви кібернасильницької поведінки, які можуть бути одноразовими або не мати чіткої асиметрії влади. Це співвідношення є концептуально важливим для аналізу причин, передумов та наслідків цифрової агресії, що має значення для розроблення профілактичних стратегій та інтервенцій у сучасному суспільстві. Важливим питанням залишається удосконалення законодавства у сфері криміналізації кібернасильства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Булінг та кібербулінг у підлітковому середовищі. *UNICEF Україна* : вебсайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/bullying-cyberbullying-teens-Ukraine> (дата звернення: 05.01.2026).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-Х. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 05.01.2026).

3. Найдьонова, Л.А., Скринник, О. В., Умеренкова, Н.Ф., Богдан О.Л. Здоров'язберігальні практики поводження дітей дошкільного і молодшого шкільного віку в цифровому та кіберпросторі. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. К.: НАПНУ. 2025. № 7(1). С 1–9. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7132>.

4. Попередження та протидія кібербулінгу в дитячому середовищі України 2020. Аналітичний огляд. Команда правозахисного департаменту ГО «Докудейз». URL: <https://share.google/NLgRM3ctcWHiNmBkJ> (дата звернення 05.01.2026).

5. Федорович І., Ткачук О. Досвід кібербулінгу серед підлітків і юнаків : збірник наукових праць VI Міжнародної науково-теоретичної конференції «Науковий метод: реальність та майбутні тенденції дослідження» (6 червня 2025 р., Монреаль, Канада). 2025. Montreal, Canada: International Center of Scientific Research. 348 с. С. 290–298. DOI: <https://doi.org/10.36074/scientia-06.06.2025>.

6. Olweus D., Limber S. Some problems with cyberbullying research. *Current Opinion in Psychology*. 2017. № 19. 2018. P. 139–143. URL: https://www.researchgate.net/publication/316260953_Some_Problems_With_Cyberbullying_Research (дата звернення 05.01.2026).